

ЖИТТЄ СВЯТИХ ЯК ВИХОВНИЙ ЗАСІБ І ЙОГО ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ ВІТЧИЗНЯНОЇ ШКОЛИ З ДРЕВНІХ ЧАСІВ

Актуальною проблемою сьогодення є усунення негативних проявів поведінки учнів, забезпечення духовного та морального розвитку особистості, формування та вдосконалення основних моральних норм, ідеалів, принципів, цінностей за допомогою реальних прикладів з людського життя святих у системі шкільної освіти.

Читання літератури з життя реальних осіб – важливе джерело виховання душі людини. З XI по XVIII століття життє святих користувалось великою популярністю як у школах, так і в сімейному читанні. Святий, будучи ідеалом людини, ставав прикладом поведінки людини.

Н. А. Барська у книзі “Наші діти і художня література” дає практичні поради батькам щодо питань дитячого читання: “Батьки з усіх сторін повинні допомогти дитині знайти час для читання. І просто допомогти виробити такий розпорядок, де читанню в будь-якому випадку, при всякій завантаженості дитини повинно бути відведено час” [1]. Читання, на нашу думку, допоможе дорогоцінному єднанню поглядів батьків і дітей, усуненню підліткових протиріч батьківським поглядам і думкам з боку дитини. Н. Є. Пестов, зазначає, що “...кожна нова сторінка духовної книги, прочитана вами для вашої дитини, – це добра насінина в її душу” [6].

О. К. Яхонтов у своїй книзі “Життя святих, як навчально-виховний засіб і його значення для руської школи з древніх часів” зазначає: “...народ який звик до життя святих вважає його найприємнішим і найкориснішим для себе читанням ... Тому можна було б чекати, що по відношенню у справі виховання і навчання життя святих займе не останнє місце у школі. У дійсності бачимо інше” [9]. У ті часи було багато противників впровадження цього методу. Так само Іоанн Златоуст ще в V ст. відмітив для своїх сучасників: “Хто вирішив би звернути увагу при вихованні на прикладах святих, того б вважали людиною відсталою” [3].

У Київській Русі освіту отримували практично лише в монастирях та церквах, і навчання проводилося по церковним книгам (Біблії, Життя святих, Часослов) і тому ще, в юному віці, діти запалювалися душею до благочестивого життя, дивлячись на подвиги святих [9]. Наприклад, біограф Кирила Білозерського пише “Если кто из братии впадал в какое-либо прегрешение: то его утешали божественными Писаниями” [3].

У XVI столітті чужоземець Фебер писав, що в Росії, хоч і не у великій кількості, але все-таки існували училища, в яких діти бояр навчалися письму і головним чином священним предметам [8]. Посевін до програми сільської школи включав: Новий Заповіт, читання літописів, бесіди отців і життя святих.

У свідомості наших предків, життя святих могло служити умиростворюючим і найсильнішим засобом для наставлення ледачих та грубих дітей. Замість того, щоб їх наказувати будь-якими строгими, каральними методами, наші древні педагоги радили краще звертатися до всесильної дії життя святих. В одному азбуковнику знаходимо про це цікавий факт. Якщо будь-хто із учнів має лінь або як говорить азбуковник, “болит грубоучением и невниманием учимаго”, тоді вчитель повинен підізвати священика і прочитати молитви, які зазвичай читаються над “неудобоучащимся грамоте”, а ще крім молитви, він повинен читати різні потрібні настанови з Святого Письма або просто розповідати про тих ледачих, про яких говориться в житіях святих, як наприклад у Сергія Радонежського, Олександра Свірського та інших: в основному педагог повинен розповісти йому про те, як цей юнак, який кожен день читав молитви Пресвятій Богородиці, просячи у Неї дарування йому пам’яті, уваги і здібності до навчання, після цього Божа Матір з’явилася і сказала: “... не тільки грамоту знатимеш, а й голову твою скорботну вилічу” або “з цього часу навчишся грамоті” [9, с. 137].

Таким чином, за допомогою прикладів святого заохочували недбалого учня до навчання, пробуджували в ньому ревність і бажання навчатися.

У 1811 р. Імператор Олександр I видав указ про введення у всіх навчальних закладах Закону Божого, який вважався головним предметом в освіті дітей. Пізніше за царювання Миколи I головною ціллю освіти ухвалили “нравственную цель воспитания” [7].

С. Миропольський зазначає: “На школы жалуются, что грамотеи выходят люди непослушные, непочтительные к родителям, распущенные, нетрезвые, заносчивые, всем недовольные, презирующие простую сельскую жизнь и работу. И этой – факт, причина которого в том, что в школах слишком много заботятся об ученье и очень мало о христианском воспитании” [5]. Іоанн Златоуст відмічав, що “через це ми найперші пожинаємо плоди такого виховання, бачучи своїх дітей нахабними, нестриманими, неслухняними і розбещеними” [3].

На нашу думку приклади із життя святих як героїв у порівнянні з вигаданими особами письменників будуть ефективніше впливати на свідомість дітей. Герої казок, різних літературних творів часто висвітлюються з рисами негативними, перемагаючи інших, вони не спроможні перемогти власні пристрасті, що зовсім не властиво героям. Тому вчителі літератури у навчанні користуються біографіями історичних осіб, які несуть повчальний характер, а такими є образи святих. Автори педагогічного збірника 1877 р. вважають, що такі історичні особи в більшій мірі через простоту свого життя, доступніші юному серцю і їх розуму [4, с. 157]. В. Белінський пише: Насичуйте і розвивайте в дітях відчуття; розпалюйте чисту, а не корисну любов до

добра; вчіть їх любити добро ради себе, а не із нагороди, чи вигоди бути добрим; підносьте їхні душі прикладами самовідданості у справах, і не наскучуйте їм мораллю” [2, с. 216].

Підсумовуючи вищенаведене, слід, по-перше приділити педагогам більшу увагу вихованню на зразках поведінки святих для виправлення негативної поведінки учнів. По-друге, включати до програми християнської етики уроки із застосуванням прикладів учинків у різних ситуаціях святих. По-третє, звертати більшу увагу на приклади не видуманих героїв, а реальних осіб з життя святих та біографій кращих представників людства. По-четверте в сучасній школі вихованню учнів приділяти більшу роль.

Спираючись на досвід минулих поколінь, можна зазначити, що завдяки впровадженню прикладів життя святих на уроках християнської етики та при проведенні виховних годин можна досягнути більшої ефективності навчально-виховного процесу у школі.

Список використаної літератури

1. Барская Н. А. Наши дети и художественная литература / Н. А. Барская. – М. :Лепта, 2005. – 329 с.
2. Белинский В. Г. Полн. собр. соч. : В 13 т. / В. Г. Белинский. – М. : Изд-во АН СССР, 1955.
3. Беседы избранные св. отца Иоанна Златоустого, архиеп. Константинопольского / пер. игум. Иреней (Клементьевского). – Ч. 1–2. – М., 1784.
4. Гурьевич Я. Г. Опыт методики истории / Я. Г. Гурьевич // Педагогический сборник. – 1877. – №7. – С. 859–869.
5. Миропольский С. И. Дидактические очерки. Ученик и воспитывающее обучение в народной школе / С. И. Миропольский. – СПб. : Тип. И. Скороходова, 1890. – 72 с.
6. Пестов Н. Е. Православное воспитание детей / Н. Е. Пестов. – СПб. : Сатись, 1999. – 147 с.
7. Рачинский С. А. Заметки о сельских школах/ С. А. Рачинский.– СПб. : Синодальная типография, 1883. – 123 с.
8. Ср. : Слово преосвящ. Никонора в неделю Ваий. “Нужно учить детей вере”, Соч., Т. 2. – С. 111–116.
9. Яхонтов А. А. Жития святых как образовательно-воспитательное средство / А. А. Яхонтов. – Симбирск, 1898. – 190 с.